9. İsim ve Sıfat Tamlaması (İkil - Çoğul)

9.1. İsim Tamlaması

Arapça izafet terkibi olarak adlandırılan isim tamlaması Muzâf Muzâfun İleyh adıyla iki isimden oluşur. Muzaf tamlanan olup muzafun ileyh de tamlayandır. Bu iki mana açısından birbirini tamamlarlar. İzâfet terkibi Türkçe'ye çevrilirken genellikle önce muzâfun ileyh sonra muzâf tercüme edilir. Muzâfun ileyh bağlanırken ..ın, in, ..un, ün takısı alır. Muzâf cümledeki yerine göre hareke alır, yani fâil olduğunda merfû, mef'ûl olduğunda mansûb, veya harfi cerden sonra geldiğinde mecrûr olur. Muzâfun ileyh'in ise sonu hep mecrûrdur (esredir). İki ismin birbirine müzekkerlik-müenneslik veya müfret-tesniye-cemi hususunda uyması gerekmez. Muzafun ileyh marife olursa tamlama belirtili isim tamlaması, nekre olursa belirtisiz isim tamlaması olur.

Muzafun İleyh (Tamlayan)	Muzaf (Tamlanan)
الْوَلَدِ	قَلَمُ
Çocuğun	kalemi
وَلَدٍ	قَلَمُ
(Herhangi) Bir çocuğun	kalemi
Harekesi her zaman mecrurdur. (Kesra) Marife olması için (اَلْ) takısı alabilir. Nekre olduğunda iki kesra alır.	Harekesi cümledeki yerine göre değişir. (اَلْ) takısı almaz. Tenvin almaz.

İzafet ikiden fazla isimden de oluşabilir. Zincirleme isim tamlaması dediğimiz bu terkipte harf-i tarifi veya tenvini en sondaki isim alır. Aradakiler bir sonrakine muzâf olarak esre alsa da harf-i tarif almaz.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Evin Bahçesinin Kapısı	بَابُ حَدِيقَةِ الْبَيْتِ
(Herhangi Bir) Evin Bahçesinin Kapısı	بَابُ حَدِيقَةِ بَيْتٍ

Tamlamalı isimlerde harfi cerler tamlamanın önüne gelir.

Örnek:

Türkçesi	Arapçası
Sabah gazetesini okulun kütüphanesinde mi okudun?	هَلْ قَرَأْتِ جَرِيدَةَ الصَّبَاحِ فِي مَكْتَبَةِ الْمَدْرَسَةِ؟

Muzaf olan kelime tesniye (ikil) ya da cemi (çoğul) müzekker ise bu kelimelerin sonunda bulunan nun harfi silinir.

Örnekler:

İsim Tamlaması	İsim	Cemi Müzekker İsim
مُسْلِمُو اَلْبَلَدِ	اَلْبَلَدُ	مُسْلِمُونَ
مُسْلِمِي الْبَلَدِ	اَلْبَلَدُ	مُسْلِمِينَ
Ülkenin Müslümanları	Ülke	Müslümanlar

İsim Tamlaması	İsim	Cemi Müennes İsim
مُسْلِماتُ اَلْبَلَدِ	اَلْبَلَدُ	مُسْلِماتٌ
Ülkenin Müslümanları	Ülke	Müslümanlar

İsim Tamlaması	İsim	Tesniye Müzekker İsim
تِلْمِيذَا اَلْمَدْرَسَةِ	اَلْمَدْرَسَةُ	تِلْمِيذَانِ
تِلْمِيذَيْ اَلْمَدْرَسَةِ	اَلْمَدْرَسَةُ	تِلْمِيذَيْنِ
Okulun iki öğrencisi	Okul	İki Öğrenci

İsim Tamlaması	İsim	Tesniye Müzekker İsim
تِلْمِيذَتَا اَلْمَدْرَسَةِ	اَلْمَدْرَسَةُ	تِلْمِيذَتَانِ
تِلْمِيذَتَيْ اَلْمَدْرَسَةِ	اَلْمَدْرَسَةُ	تِلْمِيذَتَيْنِ
Okulun iki öğrencisi	Okul	İki Öğrenci

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası
Bir evin kapısı	بَابُ بَيْتٍ	Evin kapısı	بَابُ الْبَيْتِ
Senin dayın	خَالُكَ	Muhammed'in kalemi	قَلَمُ مُحَمَّدٍ

Konuyla İlgili Cümle Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Bir çocuğun kitabı bulundu.	وُجِدَ كِتاَبُ وَلَدٍ
Çocuğun kitabı bulundu.	وُجِدَ كِتاَبُ الْوَلَدِ
İki çocuğun kitabı bulundu. (Nekre)	وُجِدَ كِتاَبُ وَلَدَيْنِ
İki çocuğun kitabı bulundu. (Marife)	وُجِدَ كِتاَبُ الْوَلَدَيْنِ
Okulun iki öğretmeni gitti. (Müzekker)	ذَهَبَ مُعَلّمِا الْمَدْرَسَةِ
Okulun iki öğretmeni gitti. (Müennes)	ذَهَبَتْ مُعَلِّمَتاَ الْمَدْرَسَةِ
Okulun öğretmenleri gitti. (Müzekker)	ذَهَبَ مُعَلِّمُو الْمَدْرَسَةِ
Okulun öğretmenleri gitti. (Müennes)	ذَهَبَتْ مُعَلّمِاَتُ الْمَدْرَسَةِ
Hâlit'in iki kitabını gördüm.	رَأَيْتُ كِتاَبَيْ خاَلِدٍ
Halit ana babasının ölümünden sonra ne yaptı?	ماَذاَ فَعَلَ خاَلِدٌ بَعْدَ مَوْتِ واَلِدَيْهِ؟
Mü'minin kalbi Allah'ın evidir.	قَلْبُ الْمُؤْمِنِ بَيْتُ اللّٰهِ
Ahmet Cuma namazını şehrin mescidinde eda etti.	أَدَّى أَحْمَدُ صَلاَةَ الْجُمْعَةِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ
Tatil günlerinde ailemle başkente giderim.	فِي أَياَّمِ الْعُطْلَةِ أَذْهَبُ مَعَ عاَئِلَتِي إِلَى الْعاَصِمَةِ
Okulun öğrencileri her işte ona sorarlar.	يَسْأَلُهُ طُلاَّبُ الْمَدْرَسَةِ فِي كُلِّ عَمَلٍ
Allah bütün insanları kıyamet gününde toplar.	يَجْمَعُ اللّٰهُ النَاسَ جَمِيعاً فِي يَوْمِ الْقِياَمَةِ

9.2. Sıfat Tamlaması

9.2.1. Tanımı

Varlıkların nasıl olduğunu, yani rengini, durumunu veya sayısını bildirene kelimelere sıfat denir. Kırmızı, sarı, büyük, küçük, uzun, kısa, birinci, beşinci gibi kelimeler sıfat grubuna giren kelimelerdir. Arapça olarak birkaç örnek verecek olursak: حَرٌّ sıcak; بَارِدٌ soğuk; صَغِيرٌ küçük; كَبِيرٌ büyük; جَدِيدٌ yeni; أَخْضَرُ yeşil gibi kelimeler sıfat grubuna giren kelimelerdir. Sıfatlar isim grubunda yer alır ve ismin özelliklerini taşırlar. Yerine göre tenvin veya elif-lam takısı alırlar. Müfred, müsenna ve cemi olurlar. Müzekker veya müennes olurlar.

En az bir isim ve bir sıfattan meydana gelen tamlamaya sıfat tamlaması denir. Arapçada sıfat tamlaması yapılırken önce isim sonra onu niteleyen sıfat gelir. Özelliği belirtilen isme mevsuf, diğer ifadeyle men'ut; özelliğe de sıfat, diğer ifadeyle na't denilir.

Sıfat (Na't)	Mevsuf (Men'ût)
جَمِيلَةٌ	بِنْتٌ
Güzel	bir kız
الْكَبِيرُ	اَلْوَلَدُ
Büyük	çocuk

9.2.2. Sıfat ve Mevsuf Uyumu

Sıfat mevsufa 4 yönden uyar:

9.2.2.1. Marifelik-Nekrelik

Mevsûf harfi tarifliyse sıfat da harf-i tarifli, mevsûf harf-i tarifsizse sıfat da harf-i tarifsiz yani nekre gelir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Yeni topu getirdim.	أحْضَرْتُ الْكُرَةَ الْجَدِيدَةَ
Yeni öğrenci futbol oynuyor.	يَلْعَبُ التِّلْمِيذُ الْجَدِيدُ كُرَةَ الْقَدَمِ

9.2.2.2. Müzekkerlik- Müenneslik

Mevsûf müennes ise sıfat da müennes, mevsûf müzekker ise sıfat da müzekkerdir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ayşe ortaokulda öğrencidir.	عاَئِشَةُ طاَلِبَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ
Muhammed lisede öğrencidir.	مُحَمَّدٌ طاَلِبٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثاَّنَوِيَّةِ

9.2.2.3. İ'rab (Hareke)

Mevsûf'un harekesi ne ise sıfatın da harekesi odur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Küçük bir öğrenci büyük bir kütüphaneye gitti.	ذَهَبَتْ تِلْمِيذَةٌ صَغيِرَةٌ إِلَى مَكْتَبَةٍ كَبِيرَةٍ
O evde büyük bir kütüphaneye sahiptir.	هُوَ يَمْلِكُ مَكْتَبَةً كَبِيرَةً فِي الْبَيْتِ
Halit'in ninesi yeni bir evde oturuyor.	تَسْكُنُ جَدَّةُ خاَلِدٍ فِي بَيْتٍ جَدِيدٍ

9.2.2.4. Sayı

Mevsûf müfred ise sıfat da müfred, mevsûf tesniye ise sıfat da tesniye, mevsûf cemi ise sıfat da cemi (çoğul) olur.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Ben yeni bir öğrenciyim.	أَناَ تِلْميِذٌ جَدِيدٌ
Büyük evin şehirdedir.	بَيْتُكَ الْكَبِيرُ فِي الْمَدِينَةِ
Ondan iki parlak göz bakıyor.	تَنْظُرُ مِنْهُ عَيْناَنِ بَرّاَقَتاَنِ
Kütüphaneden iki yeni kitap aldım.	أَخَذْتُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ كِتاَبَيْنِ جَدِيدَيْنِ
Başarılı öğrenciler geldi.	حَضَرَ التَّلاَمِيذُ الناَّجِحُونَ
Çalışkan öğrenciler imtihanda başarılı oldu.	نَجَحَتِ التِّلْمِيذاَتُ الْمُجْتَهِداَتُ فِي الْاِمْتِحاَنِ

Not 1: İnsanlara ait kırık bir çoğul (cemi teksir) genel olarak eğer mevcut ise kırık bir sıfat alır, aksi halde kurallı bir sıfat alır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Büyük yaşlılar	شُيُوخٌ كِبَارٌ
İhlaslı yaşlılar	شُيُوخٌ مُخْلِصُونَ

Not 2: Müennes şahıslara ait çoğullar kurallı dişil çoğullar alır.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Büyük kızlar	بَنَاتٌ كَبِيرَاتٌ
İhlaslı kadınlar	نِسَاءٌ مُخْلِصَاتٌ

Not 3: Kur'an'da bütün kurallı dişil çoğullar (cemi müennes sâlim) ve hatta cansız eşyalar tam uyuşma düzeninde sıfat alabilmektedir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Açık işaretler	آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ
Asma bahçeler	جَنَّاتٌ مَعْرُوشَاتٌ

Fakat günümüz Arapça'sında Kur'ân'dan farklı olarak, insanların dışındaki (eşyalara ait) çoğullar, daha ziyade eksik uyuşma gösterir. İnsanlar dışındaki şeylere ait olan çoğullar eksik uyuşmalı sıfat alır, yani sıfat müfred münnestir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Büyük şehirler	مُدُنٌ كَبِيرَةٌ
Küçük evler	بُيُوتٌ صَغِيرَةٌ

Not 4: Bir mevsuf birden fazla sıfat alabilir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Uzun, güzel bir kalem	قَلَمٌ طَوِيلٌ جَمِيلٌ
Çalışkan, ihlaslı bir kız öğrenci	تِلْمِيذَةٌ مُجْتَهِدَةٌ مُخْلِصَةٌ

Not 5: Bazen isim ve sıfat tamlamaları bir arada bulunabilir. Böyle durumlarda isim tamlaması önce yazılır. Sıfat en sona getirilir. Sıfat hangi kelimeyi niteleyecekse ona uyum sağlar.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Evin büyük bahçesi	حَدِيقَةُ الْمَنْزِلِ الْكَبِيرَةُ
Büyük evin bahçesi	حَدِيقَةُ الْمَنْزِلِ الْكَبِيرِ